

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

درآمدی بر

روان‌شناسی زبان

مؤلف:

فخرالسادات حسینی

پارسا
انتشارات پارسا

سرشناسه	: حسینی، فخرالسادات، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: درآمدی بر روان‌شناسی زبان /مؤلف فخرالسادات حسینی.
مشخصات نشر	: تهران: پارسیا، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۴ ص.
شابک	: ۹۷۸۶۰۰۶۲۵۷۹۱۰۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: زبان - روان‌شناسی
رده بندی کنگره	: ۳۳۷/ح۵۴ ۱۳۹۱
رده بندی دیویی	: ۴۰۱/۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۰۴۱۸۴۸

درآمدی بر روانشناسی زبان

فخرالسادات حسینی
 شهناز روستایی
 پارسیا
 ۳۰۰ نسخه
 واحد رایانه نوآور
 محمدرضا نصیرنیا
 اول - ۱۳۹۲
 ۹۷۸۶۰۰۶۲۵۷۹۱۰۴

مؤلف:
 ویراستار:
 ناشر:
 شمارگان:
 حروف‌نگاری:
 مدیر تولید:
 نوبت چاپ:
 شابک:



قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

نمایشگاه دائمی و مرکز فروش:
 نوآور: تهران - خ انقلاب، خ فخررازی، خ شهدای ژاندارمری نرسیده به خ دانشگاه ساختمان ایرانیان،
 پلاک ۵۸، طبقه دوم، واحد ۶

تلفن: ۶۶۴۸۴۱۸۹ - ۰۹۱۲۶۰۶۲۳۸۳

حق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
فصل اول / روان‌شناسی زبان	
علم زبان‌شناسی	۱۵
تاریخچه‌ی دانش زبان‌شناسی	۱۵
تاریخچه‌ی روان‌شناسی زبان	۱۸
ساختار زبان و حوزه‌های زبان‌شناسی	۲۰
روان‌شناسی زبان و پردازش اطلاعات	۲۰
انواع بازنمایی	۲۱
بازنمایی‌های دانش بیانی در حافظه	۲۲
چگونگی سازمان‌یابی دانش بیانی در حافظه	۲۳
ساختار سیستم پردازش اطلاعات	۲۴
ساختار زبان و حوزه‌های زبان‌شناسی	۲۶
شاخه‌های اصلی زبان‌شناسی	۲۷
صرف یا واژگان‌شناسی	۲۸
شاخه‌های زبان‌شناسی توصیفی	۲۹
جمله	۳
نیاد و گزاره	۳۱
گروه نحوی	۳۱
تکواژ	۳۲

۳۳	واج
۳۵	صرف و نحو
۳۷	معنی‌شناسی
۳۷	کاربردشناسی
۳۷	معنی‌شناسی چیست
۴۰	جایگاه معنی‌شناسی در زبان‌شناسی
۴۱	نشانه‌ی زبانی
۴۴	دانش درون زبانی و دانش برون زبانی
۴۵	معنی‌شناسی و کاربردشناسی
۴۷	خلاصه‌ی فصل

فصل دوم / درک زبان

۵۱	خواندن
۵۲	آغاز خواندن
۵۵	اهمیت خواندن
۵۶	آسیب‌شناسی خواندن
۵۷	هدف‌های آموزش خواندن در دبستان
۵۸	الگوهای درک خواندن
۶۰	الگوی مفهوم محور
۶۰	الگوی گودمن
۶۱	الگوی تعاملی خواندن
۶۲	الگوی پردازش اطلاعات خواندن، الگوی جاست و کارپتر
۶۴	بررسی و تحلیل محتوای کتاب بخوانیم دوره‌ی ابتدایی
۶۶	گسترش فعالیت‌های ویژه
۶۸	روش‌های خواندن در دوره‌ی ابتدایی

۶۹	 آمادگی جهت خواندن
۷۱	 مدل‌های آموزش خواندن
۷۲	 مولفه‌های خواندن
۷۳	 واژه‌های دیداری، شکل واژه‌ها
۷۳	 نشانه‌های متنی
۷۴	 درک مطلب در خواندن
۷۵	 روان خوانی
۷۵	 مشکلات خواندن محتوایی
۷۶	 روش‌های ارزیابی خواندن
۷۷	 خلاصه‌ی فصل

فصل سوم / تولید زبان

۸۰	 زبان نوشتاری
۸۱	 سیر و تاریخ تحول نظام نوشتاری فارسی
۸۳	 اشکالات موجود در نظام نوشتاری فارسی
۸۳	 قواعد رسم الخطی و اصول نشانه‌گذاری در نظام نوشتاری فارسی
۸۴	 آموزش درست نویسی و خوش‌نویسی در دوره‌ی دبستان
۸۴	 قلمرو زبان نوشتاری و اهمیت نوشتن در پیش دبستانی
۸۵	 آمادگی برای نگارش
۸۶	 مراحل نوشتن انشا
۸۷	 انگوی پردازش اطلاعات نگارش
۸۸	 مراحل هفتگانه‌ی طراحی آموزشی نگارش
۸۸	 انواع نوشته‌ها
۸۹	 طرح درس پیشنهادی آموزش انشا
۹۱	 مدل‌های نگارش در پنج پایه‌ی ابتدایی

۹۲	 مهارت انشا (نگارش)
۹۳	 تحلیل انشا در دوره‌ی ابتدایی
۹۴	 املا یا هجی کردن
۹۶	 مراحل رشد و یادگیری املا
۹۷	 توانایی متن‌نویسی
۱۰۰	 راهبردهای تدریس هجی کردن
۱۰۰	 مراحل آموزش نوشتن
۱۰۱	 انتخاب متن مناسب برای املا نویسی
۱۰۲	 رویکردهای نوشتن املا
۱۰۳	 مشکلات نوشتن املا
۱۰۷	 خلاصه‌ی فصل

فصل چهارم / واژگان

۱۱۱	 روابط مفهومی واژگانی
۱۱۲	 واژگان ذهنی
۱۱۳	 سازمان واژگان ذهنی
۱۱۴	 روش‌های بهسازی حافظه در واژگان ذهنی
۱۱۵	 معماری ذهن
۱۱۷	 نمونه‌ی واژگان ذهنی در مقطع ابتدایی
۱۱۸	 روابط مفهومی واژگان
۱۲۱	 سازمان‌یابی دانش بیانی در حافظه
۱۲۳	 تدریس اجزای رویکرد کلی زبان
۱۲۳	 راهبرد تدریس زبان شفاهی
۱۲۳	 مهارت‌های مورد نظر در تدریس زبان شفاهی
۱۲۳	 مفهوم‌سازی

۱۲۴	 نظریه‌ی جدید در مفهوم سازی
۱۲۵	 مراحل آموزش مفاهیم
۱۲۶	 آموزش خواندن
۱۲۷	 بازده‌های یادگیری گانیه
۱۲۹	 واژه آموزی و گسترش واژگان
۱۳۰	 گسترش واژگان و واژه‌های هم نویسه
۱۳۵	 گروه‌های فارسی
۱۳۷	 خلاصه‌ی فصل

فصل پنجم / فراگیری زبان

۱۴۱	 دیدگاه یادگیری زبان
۱۴۵	 دیدگاه تعامل نگر
۱۴۶	 دیدگاه فطری نگر
۱۴۸	 پیازه و فراگیری زبان
۱۴۹	 نظریه یادگیری زبان
۱۵۰	 دوره حساس زبان آموزی
۱۵۳	 فرایند شکل گیری زبان
۱۵۶	 مرحله‌ی بیان در کلمه‌ای
۱۵۷	 تفاوت‌های فردی و فرهنگی
۱۵۹	 کمک کردن به رشد زبان اولیه
۱۶۱	 دستور زبان
۱۶۲	 واژگان در طول سالیان دبستان
۱۶۳	 در زبان و کودکان
۱۶۴	 مفاهیم دستوری چامسکی
۱۶۵	 نظریه‌ی معیار

قواعد گروه‌ساختی، واژگان و ژرف ساخت	۱۶۶
قواعد گشتاری و روساخت	۱۶۸
قواعد واجی و تعبیر آوایی	۱۷۰
قواعد معنایی و تعبیر معنایی	۱۷۱
دستورهای معنی بنیاد	۱۷۳
رابطه‌ی معنی، اوا و نحو در دستور چامسکی	۱۷۵
چرا دستور چامسکی یک الگوی کنشی نیست؟	۱۷۶
برخی از مختصه‌های تولید و درک جملات	۱۷۹
برخی از ویژگیهای درک جمله	۱۸۱
رشد نحو	۱۸۵
خصوصیات اختلالات زبانی	۱۸۷
علل لکنت زبان	۱۸۹
آسیب‌شناسی زبان	۱۹۰
زبان و نظامهای ارتباطی جانوری	۱۹۳
خلاصه‌ی فصل	۱۹۵

فصل ششم / رابطه‌ی زبان و تفکر

اصلی‌ترین موضوع مطالعات روان‌شناسی زبان	۲۰۰
نظریه‌ی نسبیت زبانی ورف	۲۰۱
ارزیابی فرضیه‌ی قوی	۲۰۳
انتقاد به فرضیه‌ی نسبیت زبانی	۲۰۳
نسخه‌ی ضعیف	۲۰۴
نگرش رویکرد شناختی نسبت به فرضیه‌ی نسبیت زبانی	۲۰۵
ارزیابی فرضیه‌ی شناختی	۲۰۶
تفکر تعیین‌کننده زبان است	۲۰۷

اشکالات وارده بر نظریه‌ی پیاژه.....	۲۰۸
وابستگی زبان و تفکر.....	۲۰۹
مفهوم خود هدایت‌گری و یگوتسکی.....	۲۱۲
تفاوت‌های فردی در زبان.....	۲۱۴
انتقاد راش به فرضیه‌ی نسیت زبانی ورف.....	۲۱۸
خلاصه‌ی فصل.....	۲۲۰
منابع.....	۲۲۲
واژه نامه انگلیسی.....	۲۲۴

تقدیم به یاوران همیشگی ام: همسر فداکار، دختر فهیم و پسر تلاشگر
تقدیم به تمامی اساتید بزرگوار مرزو بوم کشور اسلامی
تقدیم به کلیه مسئولان و دانشجویان پرتلاش دانشگاه فرهنگیان
با تشکر از سرکار خانم شهناز روستایی که زحمت ویرایش
کتاب در آمی بردوان شناسی زبان را بر عهده گرفتند.

مقدمه

هدف از نگارش این کتاب آن است که روان‌شناسی زبان را به عنوان علم و دانش مطالعه‌ی چگونگی شکل‌گیری زبان، با مقایسه با ساختار زبان و نحوه‌ی فراگیری آن از دیدگاههای مختلف، و مقایسه نظر دانشمندان از منظر گوناگون، را حضور دانشجویان معرفی کنیم. هسته اصلی سازنده نگرشی آموزشی این اندیشه است که: یادگیرندگان، فعالانه دانش خود را می‌سازند نه این که غیر منفعلانه دانش را از محیط خویش دریافت می‌کنند. دانش در دنیای سازنده گرایان، در فعالیتهایی نظیر تفکر انتقادی، استدلال، و حل مسئله ضرورت دارد این که کودکان چگونه زبان را می‌آموزند، چگونه در تولید گفتار پس از گذراندن مراحل مختلف به سطح فهم در گفتار می‌رسند، نقش یادگیری مفاهیم در تشکیل ساختار جملات، واژه‌ها و در تشکیل جمله‌بندی‌ها مورد نظر است. در مبحث زبان‌شناسی و شناسایی واژه‌های ذهنی و دستوری این که، اطلاعات چگونه به ذهن سپرده می‌شوند و در مواقع لزوم به کمک حافظه به یاد آورده می‌شود مورد توجه است. زبان‌شناسی در پی دو هدف عملی است: این که مردم چگونه از توانش (دانش زبانی) برای تولید و درک جملات استفاده می‌کنند و دوم مردم چگونه توانش (دانش دستوری) را فرامی‌گیرند. بسیاری براین باورند که نظام زبانی با قواعد دستوری و واژه‌هایش، تفکر را می‌سازد یا برای تفکر ضرورت دارد. و این که یک زبان خاص، چگونه تصورات از طبیعت یا فرهنگ را به سخنویانش تحمیل می‌کند، چه بسا بتوان زبان را حاکمی مستبد در نظر آورد. اگر تا حدودی بخواهیم نسبت به این فرضیه بی‌تفاوت نباشیم، این اصل را همگی قبول داریم که فرهنگ ایرانی- اسلامی ما مملو از واژگان، حماسه‌ها، رویدادها، اشعار و یادآور شجاعت‌ها و رشادت‌ها و شهادت‌های است که فرزندان این مرزوبوم را در حین آشنایی والتزام، به فرهنگ دینی، تاریخی، علمی، هنری، اندیشمند، وسرفراز و جهادگر بار خواهد آورد. ضمن این که کودکان و نوجوانان در محیط اجتماعی خود به فعالیت می‌پردازند. درک خود از جهان را نیز می‌سازند. هر محیط اجتماعی ابزارهای فرهنگی خاص خود را فراهم می‌کند تا از

فعالیت‌های علمی و دانش افراد آن جامعه حمایت کند، یا واسطه این فعالیت‌ها شود؛ در کنار ابزارهایی که فرهنگ اسلامی- ایرانی، برای نوجوانان و جوانان فراهم می‌آورد، ابزارهای روان‌شناختی با نشانه‌هایی نیز همراه هستند که تفکر و رفتار آنها را هدایت می‌کند، یا واسطه آنها می‌شود. ابزارهای روان - شناختی، قابلیت‌های ذهنی مردم را توسعه می‌دهند و از تفکر و حل مسئله آنها حمایت می‌کنند. زبان یک ابزار مهم روان‌شناختی است که به مردم جهان امکان برقراری تماس‌های اجتماعی، تحت نفوذ قرار دادن دیگران، هدایت تفکر و حل مسئله را فراهم می‌کند.